

Antoine Bodar

Radboud Universiteit Nijmegen 3 III 2009

‘DE KATHOLIEKE CALVIJN’: DEBAT

(samenvatting van deze inleiding in Nederlands Dagblad van 4 III 2009)

Op 2 maart (gisteren) hebben we in Rome bij het graf van paus Adriaan VI in Santa Maria dell’Anima zijn vijfhonderdvijftigste geboortedag gevierd. Adriaan is geboren in Utrecht. Ik woon in Rome bij zijn graf. Adriaan kardinaal Simonis is naar ons overgekomen om de Heilige Mis op te dragen in concelebratie met alle priesters die hier in de Eeuwige Stad (naar een woord van Augustinus) wonen. In de opening van de viering dankte Adriaan Simonis voor het Petrusambt in de Kerk dat garantie beduidt voor de eenheid in geloof, aldus tevens eer betuigend aan Adriaan VI. Aan het einde van zijn preek verwees de kardinaal naar zijn naamgenoot Adriaan als de eerste paus in de moderne tijd die de hervorming van de Kerk heeft gevorderd en zo het fundament wellicht mede heeft gelegd voor het Concilie van Trente.

Wij vieren paus Adriaan maar doen dat slechts een week, hoewel met name in Utrecht, geboorteplaats van Adriaan, nog meer festiviteiten op stapel staan. Het is immers niet juist mensen te veel in het middelpunt te plaatsen, zo beleren onafgebroken protestanten katholieken. Zulks zou kunnen afleiden van Christus Zelf naar Wie Maria, de Moeder Gods, slechts verwijst. *Per Mariam ad Jesum*. (Door Maria tot Jesus.) Maria vestigt nimmer de aandacht op zichzelf maar alleen op haar Zoon. Vooral Lucas verhaalt over haar. Staat daar niet: ‘Vanaf nu prijzen mij alle geslachten zalig’? Waar blijven in dezen de protestanten? Zelfs diegenen die het *sola Scriptura* in engste zin onderhouden kunnen niet heen om de moeder van onze Zaligmaker. Maar dit terzijde.

Ik vestig de aandacht op de korte memorie omtrent Adriaan – niet zo maar oecumenicus avant la lettre genoemd – en op de lange rond de hier in Nederland gevierde Joannes Calvijn die vijftig later dan Adriaan geboren is, maar om wie een heel jaar in calvinistisch Nederland herdenkingen worden gehouden. Met Calvijn gaat een jaar heen. En hoe staat het met de hervormer bij uitnemendheid – Maarten Luther? Om in 2017 zijn opstaan tegen de Moederkerk te kunnen vieren hebben zijn landgenoten tien jaren uitgetrokken om Luther’s opstanding tegen de ene Kerk van het westen passend te kunnen vieren. Een heel jaar voor Calvijn en tien jaren voor Luther. Zijn met name protestanten niet hogelijk gekant tegen wat zij al snel noemen ‘persoonverheerlijking’?

Laten we samen even hierover nader denken. Om die overweging te bevorderen vraag ik aandacht voor de wereldwijde herdenking van de universele Kerk voor het jubeljaar 2000 – ter herdenking van de geboorte van onze Heer Jesus Christus. Joannes Paulus II kondigde drie jaren van voorbereiding af – het eerste jaar voor God de vader, het tweede jaar voor God de Zoon, het derde jaar voor God de Heilige Geest. Drie jaren om het mysterie van de Drievuldigheid te overwegen, alvorens het jaar van ons aller Verlosser te vieren. Onderwijl hebben lutheranen tien jaren nodig hun hervormer te herdenken en calvinisten een heel jaar hun held onder de aandacht te brengen. Maar zouden de beide hervormers niet eminent van Christus kunnen afleiden, terwijl hun volgelingen, de protestanten – zij die hevig getuigen maar daarin niet minder hevig protesteren (het begrip ‘protestant’ geeft het al aan) jegens de Moederkerk – aldoor maar weer gelijk willen krijgen omdat zij naar eigen inzicht immers *altijd* al gelijk hebben? Waarom hebben de calvinisten hier ten lande – eindeloos verdeeld in allerlei kerken en kerkjes onder elkander – niet een apart jaar voor Jesus Christus uitgeroepen? Ik vraag zulks mij slechts af; want ik besef elke dag naar eigen beleving hoeveel méér katholieken en protestanten met elkaar delen dan verdelen.

Maar wat valt te lezen omtrent dit zo genoemde Calvijnjaar in kringen van organisatoren daarvan? Zij noemen dit jaar een ‘Calvijn – jubeljaar’ – mijn lieve Heer, hoe kunnen medechristenen bestendinging van

splijting van de ene Kerk van het westen als jubeljaar vieren? De organisatoren laten ook nog weten dat het in dit jaar van jubelen (alleen door protesterende protestanten volgens mij) vooral draait om het *imago* van Calvijn. Maar wat kan het ons Christenen werkelijk schelen wat ons imago in de wereld is? Wij richten ons toch op Christus Die Zich geenszins om imago heeft bekommerd. Getobd over Calvijn in calvinistische kringen (want calvinisten hebben nooit eens één enkele kring) wordt vooral over drie naar hun zeggen bekende karikaturen:

Genève zou toen een theokratie zijn geweest . Geen probleem voor heden derhalve; want Genève is nu een stad waarin Kerk en staat zijn gescheiden en de wereldlijkheid eerder prettig katholiek is dan afwijzend protestant. Maar dat is slechts mijn persoonlijke indruk.

Calvijn zou – een andere, tweede caricatuur – verantwoordelijkheid dragen voor de moord op de Spaanse arts Michael Servet . Calvinisten beroepen zich erop dat in de tijd van toen de macht ten aanzien van de dood opleggen alleen lag bij de burgerlijke overheid. Goed dat nog eens uit protestante, altijd beter wetende kringen te vernemen. Zulks brengt de Inquisitie tot de preciese proporties terug. Heeft ook niet de Inquisitie altijd alleen geadviseerd, terwijl de wereldlijke overheid voorts het oordeel velde en het vonnis wees?

En dan de mijns inziens belangrijkste caricatuur, ten aanzien waarvan zich calvinisten een ander beeld om hun grote voorganger zouden willen zien – de predestinatieleer. De hooggeleerde Selderhuis, professor en president van deze avond aan de voorheen echt katholieke universiteit Nijmegen, doet die leer in de zo genoemde Calvijn-glossy tamelijk af met beroep erop dat Calvijn slechts verder leert wat voordien al daarover is onderwezen. Dr William den Boer, assistent van Selderhuis (hierarchie is in protestante verhouding hoogst aanwezig, nog meer dan wellicht in de ene Moederkerk) geeft op de website van het jubelen aan de Calvijnsse predestinatieleer zo'n prettige en aangename uitleg dat niemand nog kan begrijpen dat protestanten eindelijk niet eens terugkeren naar de Moederkerk. Het moet hun gelijkhebbertij zijn en hun gebrek aan nederigheid.

Calvijn, de held van deze avond in dit voorheen Roomse maar niettemin eens echt katholieke (Rooms-katholieke) bolwerk, de universiteit, waar nu wel lafheid heerst en aangepastheid gepast heet maar waar evengoed een katholieke held als Titus Brandsma in meer katholieke tijden rector magnificus is geweest. Dierbare Titus, spreekt u – ik bedoel op uw voorspraak – met de lieve Heer en vraagt u Hem alstublieft of niet ook protestanten eindelijk eens zouden kunnen en willen inzien dat onze Heer Jesus Christus zonder enige terughoudendheid de ene Kerk voorstaat. Heeft Hij, de Zoon Gods, niet gezegd: Mogen zij allen een zijn zoals Gij, Vader het zijt in Mij en Ik in U. Mogen zij ook een zijn opdat de wereld gelove dat Gij Mij hebt gezonden. De tekst in mijn jeugd vervolgt zo: 'Want gij zijt Petrus en op deze steenrots zal Ik mijn Kerk bouwen.'

Wat lees ik bij Calvijn daarover bij een geleerde theoloog in een ongekennd dik boek, door calvinisten onlangs bekostigd? Vanaf het einde van de jaren veertig van de zestiende eeuw geraakte Calvijn ervan overtuigd dat het 'conflict' met Rome niet meer op te lossen zou zijn. De breuk zou haar diepste oorzaak hebben gevonden in het primaat van de paus. Calvijn was ervan overtuigd dat de breuk met de Moederkerk als diepste oorzaak het primaat van de paus zou zijn. Want zo zou geen echte hervorming mogelijk kunnen zijn.

Welk een onzinnigheid van denken.

Christus vraagt dat wij als Christenen één zijn. Niets is treuriger in Nederland dan rondgaan in streken her en der. Ik herinner me diepe triestheid in een periode van mijn leven toen ik regelmatig in de provincie Zeeland kwam. In menig dorp waren daar toen allerlei kerken – van ongekennd gereformeerd tot nog beter wetend hervormend of omgekeerd – waar elke protestant in eigen gebouw (meesttijds afgepakt van ons, gewone katholieken) dan wel in meer moderne maar altijd lelijke en afschrikwekkende onderkomens, het eigen gelijk beleed jegens God, onze Heer. Dat hele gedoe omtrent drie protestanten en weldra twee kerken, zou zo iets niets eens eindelijk protestanten werkelijk dienstbaar kunnen maken jegens de ene Christus, Die geen behoefte heeft aan tien jaren Luther of een heel jaar Calvijn. In tegendeel. Zou Christus als Zoon van God niet voldoende mogen zijn, zoals de Moederkerk leert, maar waartoe protestanten –

behept met hun helden die Christus in de weg staan (Luther en Calvijn) kennelijk niet in staat kunnen zijn. Nederlandse calvinisten zijn naar mijn mening minder uit op het gelijk van God dan op hun eigen gelijk.

Stellig – Calvijn hecht allergrootst belang toe aan de Schrift, het Woord van God. Zo katholieken iets werkelijk van protestanten hebben geleerd, dan is het dit. Katholieken staan niet minder dan protestanten onder het gezag van de Bijbel. En zij stonden daaronder altijd al. Maar laten we daaraan – aan die protestante wijsheid – dit toevoegen: De Bijbel is in traditie ontstaan van de ene en als zodanig bedoelde Kerk, de gemeenschap van Christus, Zijn *communio*, Zijn bruid, zo voortreffelijk in beeld gegeven door Maria, de moeder Gods, meesttijds door de beter wetenden – ik bedoel de protestanten – afgewezen. Jesus wil dat nu de Kerk één is – derhalve niet later.

Komt op, protestanten, weest niet langer zo balsturig en keert terug naar de ene Kerk van Christus – of liever: Laten wij samen de ene Kerk van Christus nu zoeken en meteen gestalte geven, Natuurlijk kan dat. Want de *Ecclesia is semper reformanda*.

Komt op, protestanten, weest niet langer zo gelijkhebberig en keert gewoon terug in de schoot van de Kerk. Is Calvijn niet een zondig schepsel? Verwijt u ons, de Moederkerk, niet steeds dat wij menen dat buiten de Kerk geen heil mogelijk is (*extra Ecclesiam nulla salus*)? Wij zijn in dezen hogelijk nederig geworden, maar u hebt uwerzijds wel een heel jaar nodig om de splijting, die Calvijn heeft bevorderd, verder aan te prijzen. Hoe verenigt zich dat met de eenheid die Christus zonder meer wil?

Het is werkelijk de allerhoogste tijd dat orthodoxe protestanten – de liberale zijn nagenoeg allemaal al naar eigen bevinden humanist of buddhist in prettig eigen bevinden – terugkeren naar daar waar Christus Zijn Kerk – de gemeenschap met God – heeft gebouwd. ‘Gij zijt Petrus en op deze steenrots zal Ik Mijn Kerk bouwen.’ Hoe kunnen allerlei lieden dat *niet* opvatten als door God Zelf bedoeld? Keert dus, protestanten, eindelijk eens terug naar de Kerk en daarmee naar de opvolger van Petrus, de paus.

Laten toch de calvinisten eindelijk eens echt de enige en door God voorziene en bedoelde Kerk aanvaarden.

Dit nog als afsluiting:

In dat zelfde, eerder genoemde dikke boek over Calvijn lees ik dat Calvijn zich eniger mate verwant voelde met ons, Nederlanders. ‘Ik ben zelf een Nederlander’, zou hij zelf eens hebben geschreven.

Mijn God, wat is dit toch een begiftigd en rijk land – mijnentwege al calvinistisch nog vóór Calvijn en even eigen-wijs als hij.

Ik belijd het zonder terughoudendheid: Protestanten van nu vooral hebben het Christelijke geloof hier levend gehouden in de openbaarheid – dank zij onder meer Nederlands Dagblad en Reformatorisch Dagblad en Evangelische Omroep.

Maar nu is de tijd gekomen de Bruid van de Bruidegom Christus opnieuw te vinden opdat zij ten minste niet nog voor haar tijd verwelkt.

Protestanten en in het bijzonder calvinisten onder u, leert u eindelijk weer eens echt de traditie van Christus’ Kerk van twintig eeuwen kennen in plaats van alleen uw eigen traditie van vijf eeuwen: want u beroept zich wel altijd hevig op *sola Scriptura*, maar ofschoon u minder traditie hebt dan wij, de Moederkerk, niettemin kent ook u ook traditie.

Katholiek in de mond van de westerling betekent algemeen en universeel naar de Kerk van Rome onder leiding van de opvolger van Petrus. Amen.